

**КЛЮЧОВІ СЛОВА ЯК ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ СУГЕСТОГЕНИ
УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ПРОПОВІДЕЙ**

Статтю присвячено дослідженню впливового потенціалу релігійного дискурсу, зокрема ключовим словам українськомовних релігійних проповідей як потужним сугестогенам цього жанру, проаналізованим в аспекті їхньої семантики.

Ключові слова: вербальна сугестія, ключові слова, проповідь, семантика.

Кінець ХХ століття характеризують значні зміни в суспільстві, оскільки розпад Радянського Союзу спричинив зрушення в суспільно-політичній та соціально-економічній сферах життя, що вплинули і на переосмислення духовних цінностей. Зміна культурно-історичних парадигм на пострадянському просторі сприяла формуванню релігійної свідомості. Мова як соціальне явище також прореагувала на ці зміни. Науковці почали активно досліджувати зв'язок мови і релігії. Так, однією з фундаментальних розвідок у цій сфері стало дослідження Н. Мечковської [10]. Дослідниця зазначала, що «незважаючи на полярну протилежність планів змісту мови та релігії, між ними існує складний взаємозв'язок, який пояснюється глибокою їхньою вкоріненістю у свідомість людини», оскільки саме через релігійні тексти відбувається спілкування між Богом і людиною [10, с. 4]. Зацікавлення лінгвістів насамперед стосується специфіки релігійного дискурсу, його структурних особливостей, функцій та жанрових різновидів (К. Бобирева, В. Карасик, Є. Кожемякін, Т. Шиляєва та ін.). Проте в цих же межах актуальним є вивчення сугестивної природи релігійного дискурсу, адже значна кількість дослідників (І. Огієнко, Т. Ковалевська, О. Остроушко, О. Павлов, О. Соляр та ін.) наголошує на його безперечній впливовості. В дослідженнях цих науковців акцентовано, що найяскравіше сугестивна функція мови виявляється у найдавніших впливових субстратах – фольклорних та релігійних текстах, метою яких є встановлення гармонії між людиною та універсумом [19], що визначає актуальність обраної проблематики. Увиразнює наукову релевантність статті й нагальна необхідність вивчення сугестії в різножанрових дискурсах (див. праці О. Климентової, Т. Ковалевської, Н. Кондратенко, Н. Кутузи, Н. Слухай та ін.).

Для нашого дослідження у межах релігійного дискурсу обрано жанр проповіді, оскільки, по-перше, релігійна проповідь, порівняно з іншими жанрами релігійного дискурсу, характеризується доступністю для сучасного адресата, спрощеністю мови (на відміну, наприклад, від псалмів чи молитов) та чітко співвідноситься з епохою [13]; по-друге, за рахунок опосередкованого (через проповідника) контакту вірянина з Богом впливова функція проповіді максимально употужнюється [2].

Значна кількість дослідників (Л. Мурзін, Б. Поршнев, Г. Почепцов та ін.) зауважує, що у релігійних текстах як невід'ємних складниках релігійного дискурсу практично всі складники є впливовими [12], проте Л. Виготський, І. Черепанова, Т. Ковалевська наголошують на значущості лексико-семантичного шару мови у створенні сугестивних текстів, пояснюючи це семантичним розмаїттям когнітивно-емоційних виявів слова [6, с. 187]. О. Леонтьєв у своїй книзі «Психологія спілкування»

також звертає увагу на те, що найбільш ефективним засобом впливу на свідомість реципієнта є саме використання значеннєвих варіацій [8, с. 365]

У межах лексико-семантичного рівня особлива увага приділяється ключовим словам. А. Дейян, І. Соколова, Е. Стоянова у своїх працях засвідчують, що саме за допомогою ключових слів, або експресем чи так званих «ударних» елементів, здійснюється потужний впливовий ефект [22, с. 12].

Метою статті є встановлення впливового потенціалу ключових слів релігійних проповідей. Поставлена мета потребує вирішення таких завдань: уточнити поняття «ключові слова», подати критерії їхнього виокремлення; класифікувати ключові слова (далі – КС) релігійних проповідей за лексико-семантичними групами; дати визначення явищу сугестії; висвітлити сугестивний потенціал КС у жанрі проповіді.

Об'єктом дослідження є тексти українськомовних проповідей як концептуального складника релігійного дискурсу. **Предметом дослідження** є лексико-семантичні особливості ключових слів як засобу сугестії релігійних проповідей.

Фактичною базою дослідження послуговували 130 хв. записів проповідей отця Івана – настоятеля Української Православної Автокефальної Церкви у м. Миколаєві, якого жителі міста визначили авторитетним і бездоганим служителем церкви (до опитування залучено близько 100 осіб – прихожан УАПЦ). У зафіксованих текстах виявлено 29 ключових слів.

У статті використано такі загальнонаукові **методи**, як описовий і спостереження над емпіричним матеріалом, аналіз та індуктивне узагальнення отриманих фактів. Ми також послуговувалися методом кількісного аналізу, за допомогою якого встановлено обсяг масиву ключових слів. Використано і низку спеціальних методів. Зокрема, метод компонентного аналізу та контекстуально інтерпретаційний метод дали змогу визначити семантичну специфіку КС, зафіксованих у текстах проповідей. Застосовано також елементи дискурс-аналізу для інтерпретації лексико-семантичних особливостей КС у контексті релігійного дискурсу.

Наукова новизна статті полягає в тому, що в ній уперше здійснено спробу визначити та систематизувати ключові слова релігійних проповідей за лексико-семантичними групами та висвітлити їхній сугестивний потенціал.

Теоретична цінність статті виявляється у розширенні дослідницької бази вивчення комунікативної сугестії, що поглибить відповідні положення сугестивної та психолінгвістики, дискурсології й лексикології сучасної української мови.

Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані наукові дані можуть бути використані для викладання базових (сучасна українська мова, психолінгвістика, риторика, стилістика, основи нейролінгвістичного програмування) та спеціальних вишівських курсів філологічного спрямування.

Сьогодні у лінгвістиці не існує єдиної термінології, яка б означила межі функціонування поняття *ключові слова*. Фахівці послуговуються термінами лейтмотивні слова (В. Адмоні і Г. Сільман, С. Бочаров), слова-скріпи (М. Гей), ключі-коментарії (Л. Гросман), слова-фаворити (В. Кухаренко), опорні слова (Н. Кожевнікова) [20] та ін. Однак найбільш частотним залишається поняття ключові слова (Л. Зубова, Д. Малявін, С. Форманова). С. Форманова визначає поняття ключових слів як «розряд високочастотної автосемантичної лексики художнього тексту, яка становить його автосемантичне ядро (на лексичному рівні) і виступає як вектор інтерпретації художнього тексту» [20, с. 54]. На думку Л. Сахарного, «основне ключове слово у розгорнутому тексті є найбільш частотним знаменним словом» [16, с. 1], що акцентує

на *частотності* як основному критерію виокремлення КС. До інших значущих критеріальних ознак виокремлення ключових слів (КС) також уналежнюють такі:

- підвищена семантична активність, що інтегрує три аспекти значень: буквальне, естетичне і концептуальне, де два останніх реалізуються у процесі взаємодії з текстовим цілим чи його значними сегментами, а перше – частіше в межах мікротексту;
- символічний характер;
- позиційна рухливість [12].

На думку Т. Ковалевської, до цих критеріїв також належить вищий ступінь абстракції й образності [6].

У процесі аналізу текстів проповідей нами виокремлено 29 КС (частотний критерій виокремлення КС мав бути не меншим 10) [11]. Подальше з'ясування сугестивного потенціалу ключових слів передбачало визначення їхньої семантичної систематики, що зумовило необхідність розподілу КС за лексико-семантичними групами. Лексико-семантична група (далі – ЛСГ) – слова однієї частини мови, зв'язані між собою спільним семантичним компонентом – категоріально-лексичною семою, спільністю сем, що її уточнюють, спільністю сполучуваності, а також однотипністю у розвитку багатозначності [9].

Відповідно до поданої дефініції виокремлюємо такі ЛСГ зафіксованих КС (у дужках подаємо кількість уживань кожної лексеми):

1) теоніми: Бог (32), Господь (26), Христос (15); **2) агіоніми:** Павло (19), Лазар (15), Серафим Саровський (13), Мойсей (10), Лука (10); **3) абстрактні іменники:** добро (18), спасіння (18), гріх (16), любов (16), смерть (13) душа (12), віра (11), смирення (10), старання (10), життя (10); **4) конкретні іменники:** серце (12), Суд (11), церква (10); **5) назви богослужбових книг та назви їхніх змістових елементів:** Євангеліє (13), Святе Письмо (11), Послання (11), притча (10); **6) лексеми на позначення дії:** любити (13), помилувати (13), каятися (10), прощати (10).

З метою подальшого встановлення сугестивних можливостей КС, вважаємо за доцільне дати визначення сугестії. У «Великому психологічному словнику» сугестію визначено як вид цілеспрямованого комунікативного впливу на поведінку та свідомість людини, у результаті якої людина, всупереч уже відомій фактичній інформації, визнає існування того, що насправді не існує, або щось робить всупереч своїм намірам чи звичкам [4]. І. Черепанова наголошує, що сугестія є багаторівневою системою, охоплює багато дисциплін (психологію, соціологію, логіку, конфліктологію, лінгвістику та ін.), які перебувають у тісному взаємозв'язку, може бути як звичайним компонентом людського спілкування, так і спеціально організованим маніпулятивним видом комунікації за допомогою використання вербальних і невербальних засобів. Вона зауважує, що основним засобом навіювання є слово, мова сугестора. Отже, найкоротшим шляхом до підсвідомості є мовленнєва сугестія, у межах якої взаємодіють спеціальні маркери, які успішно впливають на вибір тих чи інших переваг у діяльності людини, на світ її особистісних смислів, непідконтрольних свідомості [21, с. 177]. Отже, вербальний сугестивний вплив – це використання мови з метою встановлення і підтримки психологічного контакту, приєднання до реальності суб'єкта, утилізації свідомості та отримання доступу до несвідомого [4, с. 128]. Сугестивний вплив здійснюється на усіх мовних рівнях. Ми зосереджуємо свою увагу на лексико-семантичному рівні, адже він має особливо потужний впливовий потенціал. Як зазначає В. Белянін, наявність об'єктивної та суб'єктивної семантики має значення для процесів здійснення сугестії: «...перша є семантичною системою значень мови, друга уявляється як асоціативна система, наявна у свідомості індивідуума» [1, с. 129].

Співіснування цих двох семантик уможливило експериментальну експлікацію внутрішніх базових уявлень адресата, штучна активація яких (через текстове конструювання й моделювання дискурсивних практик) употужнює сугестивний ефект [7, с. 113].

У ході дослідження для уточнення семантики КС ми послуговувались «Академічним тлумачним словником української мови» [17] та «Повним церковно-слов'янським словником» [13], що був укладений протоієреєм Г. Дьяченком (1900 р.). Ці словники обрано тому, що вони є найповнішими зібраннями лексики української мови загалом та релігійної лексики слов'ян зокрема.

У своїй роботі ми спираємось на дослідження О. Климентової, Т. Ковалевської, І. Рудік, Н. Слухай та ін. у галузі сугестивності релігійних текстів. Відповідно до розробок цих науковців, серед визначених нами лексико-семантичних груп КС, можемо виокремити такі одиниці сугестивного впливу.

По-перше, це теоніми та агіоніми. Найчастотнішим КС у даних ЛСГ є лексема **Бог**. У «Повному церковно-слов'янському словнику» лексема Бог тлумачиться як «творець неба і землі» [13, с. 54] (точний переклад із санскриту, з якого вона і була запозичена). Водночас, укладач зазначає, що у церковних книгах це слово вживається у значенні істинного Бога, вічної істоти, незалежної, найдосконалішої, вільної у вчинках, самовладно правлячої, усенайвищої, надпростой, духовної, незмінної, єдиної, всезнаючої, всемогучої, премудрої, пресвятої, незбагненої тощо [13, с. 54]. В церковних проповідях ця лексема вживається саме в другому значенні й виступає вербалізатором його сили та авторитетності, унікального статусу. Відбувається латентне протиставлення Бога людям. [5, с. 215] Так, інструментом впливу виступають: апеляція до авторитету, міфологізація та оцінна інтенсифікація. Наприклад: *І тому ми маємо знати і недбалість, і немочі наші і не надто довіряти собі, а довіряти Богу. За все, на що ми в цьому житті сподіваємось, ми маємо дякувати Богу.*

Агіоніми (імена святих) належать до власних імен. Психіатрами було з'ясовано, що будь-яке власне ім'я, оскільки воно входить у ядро особистості (структури в людині, що є джерелом власних мотивів, внутрішньої активності та самостійності особистості; так зване «Я» особистості) [15], є ефективною технологією впливу на неусвідомлюваному рівні [18, с. 41]. Поширення християнства сприяло проникненню у східнослов'янську традицію значної кількості власних імен. За християнською традицією імена обираються на честь святих Православної Церкви. Таким чином, установлюється зв'язок між людиною та Богом. Використання агонімів у текстах проповідей активізують прийом «накладання імен» (див. О. Климентова), що наділений впливовою здатністю. Наприклад: *Апостол Павло ставив церкви, а потім зустрічався із віруючими (такими віруючими як ми з вами) і наставляв їх. Наставляв їх у Євангільському стоянні перед Богом. Апостол Павло має ще одну унікальну особливість. Він, так само як ми з вами, Христа не бачив. Він просто вірив в Христа, так само як і ми. У наведеному уривку ім'я Павла згадується з метою підсилення авторитету вірян, підвищення їхньої самооцінки. Проповідник ставить прихожан і апостола Павла на один щабель і тим самим повертає їм відчуття внутрішнього комфорту. Особливий впливовий ефект уживання цього імені матиме на людей, що його носять, адже активізуватиме їхню увагу і створюватиме ефект персональної адресності тексту проповіді [5, с. 229].*

Говорячи про засоби вербальної сугестії у релігійному дискурсі, дослідники акцентують увагу на впливовому аспекті прецедентних імен. За К. Бобиревою, прецедентним вважаємо індивідуальне ім'я, пов'язане з широко відомим текстом чи

ситуацією і при вживанні якого в комунікації здійснюється апеляція не власне до денотата, а до набору диференційних ознак даного імені [2]. Зважаючи на таке визначення, можна стверджувати, що наведені вище теоніми й агоніми - прецедентні імена. Вони употужнені виразними конотаціями й у випадку їхнього вжитку у релігійних текстах сприймаються вірянами на підсвідомому рівні крізь призму міфологізованих біблійних персонажів [5, с. 231]. Наприклад: *Якщо Мойсея і пророків не слухають, то хоч би хто із мертвих воскрес – не повірять!* Ім'я Мойсея сприймається, по-перше, крізь призму міфу, згідно якого Мойсей 40 років водив єврейський народ по пустелі. По-друге, згідно з «Повним церковнослов'янським словником» [13] він був людиною, якій Бог довірив 10 заповідей і якому, разом із єврейським народом, дарував манну небесну [13, с.313]. Відповідно, у свідомості реципієнта вживання цього імені формує образ оборонця віри, викликає довіру та повагу.

Сугестивною функцією в текстах проповідей наділені також абстрактні іменники, оскільки їхнє семантичне наповнення є одним із маркерів емотивної кореляції (Р. Грановська, Б. Куценко, А. Маслоу, К. Юнг та ін.) з позитивом божественної сфери (віра, добро, любов, спасіння, смирення, старання). Наприклад: *Давні люди були чистішими ніж ми, бо щиро прагнули нічого не мати во спасіння. І якщо не спрацював той внутрішній аргумент, той духовний мінімум, який необхідний для спасіння, то ніякі зовнішні аргументи не спрацюють.* У «Повному церковно-слов'янському словнику» [13] зазначено, що лексема *спасіння* в церковних текстах здебільшого вживається в значенні захисту Спасителя [13, с. 634]. Така семантика слова корелює з позитивом і, відповідно, сприяє формуванню позитивного мислення у реципієнта, употужнюючи відповідний впливовий ефект.

Лексема *добро* також має позитивну конотацію. Відповідно до означення, поданого в «Академічному тлумачному словнику української мови» [17] добро – це все позитивне в житті людей, що відповідає їхнім інтересам, бажанням, мріям [17: Т.2, с. 323]. Наприклад: *І якщо комусь Бог не дав надзвичайних талантів, життєвих становищ, як іншим людям, то кожній людині дав надзвичайний талант – можливість творити добро.* Проведений аналіз свідчить, що у даній ЛСГ переважають саме КС із позитивною конотацією (67%). Це так званий прийом «нагнітання позитиву» [5, с. 246]. З його допомогою відбувається трансформація емотивної кореляції тексту у бік позитиву. Насиченість проповідей лексемами з такою семантикою латентно скеровують вибір реципієнта у бік цінностей конфесії.

На противагу їм у текстах проповідей функціонують вербалізатори протилежних почуттів, що корелюють із негативом (гріх, смерть, мука), хоч кількісно вони представлені значно менше (33%). Найчастотнішим з указаних КС є слово *гріх*. У «Повному церковно-слов'янському словнику» [13] знаходимо таке роз'яснення семантики цієї лексеми: «гріх розуміється як беззаконня». Укладач пояснює, що, зважаючи на етимологію цього слова, йому можна надати значення дії, що заслуговує на презирство та осуд [13, с. 124]. Наприклад: *Він розумів, що його життя – суцільний гріх, що в нього немає нічого в своє виправдання. Якщо якийсь шахрай пробрався у верхівку влади не для того щоб служити, а для того щоб мати контроль, то це гріх.*

Тлумачення семантики слова *смерть* у вищезазначеному словнику відсилає до історії Адама та Єви. Протоієрей Г. Дьяченко пояснює, що якби Адам і Єва не спробували заборонений плід, то вони не пізнали б і смерті. Укладач наполягає на етимологічній близькості слів *schmerz* (біль, страждання), *морокь* (туман), *мара* (злий дух), *замороки* (початкові морози) із словом *смерть*. У своїх поясненнях він апелює до

давніх писань де слово смерть асоціюється саме з такими відчуттями [13, с. 621]. Відповідно, вживання цієї лексеми стимулює у реципієнта виникнення негативних асоціацій, що є релевантними з емоцією страху. Саме страх, на думку психологів, є одним із найпотужніших почуттів людини. Під тиском страху смерті у світоглядній моделі людини починають домінувати відчуття розгубленості та безпорадності [5, с.347]. Такі емоційні стани оптимізують сугестію Наприклад: *Воздаяння Бога є ось там, за порогом смерті й кожен, без сумніву, отримає те, що заслужив. Думки про смерть породжують в душі «спасительну скорботу», а думки про Бога – «благодатну радість».*

Дієслова- КС також є одиницями впливу (каятися, прощати, любити, помилувати). Зокрема, йдеться про імперативи, які Б. Поршнев визнавав найархаїчнішими сугестогенами. У ході дослідження з'ясовано, що у 54 % випадків дієслова вжиті у формі імператива. Імперативні форми у проповідях можуть бути адресовані як Богові: *«Помилуй мене, Господи, дочка моя тяжко біснується»*, так і іншим учасникам ритуального акту: *«Любись ворогів ваших нічого за це не сподіваючись»* *«Святе Писання каже: «Покайтесь, бо наблизилося Царство небесне».* Останні приклади ілюструють гетеросугестивні стратегії, що дають змогу швидко об'єднати великі групи людей певним настроєм, почуттям, формою поведінки [5, с. 304].

Аналіз українськомовних релігійних проповідей в цілому довів особливу роль ключових слів у здійсненні вербальної сугестії. КС акцентують важливі у межах християнської системи цінності та латентно сприяють закріпленню конфесійної моделі світосприйняття. Загалом усі виділені ЛСГ ключових слів можуть бути об'єднані навколо двох ядерних у релігійному дискурсі понять – божественне і гріховне. Смисловий зв'язок між КС у межах цих полюсів має розлогу систему семантичних кореляцій. Вербальне втілення такої різноманітної семантики дає змогу вірянам, присутнім у церкві під час проповіді, легко орієнтуватись у поняттєвих категоріях, швидко визначатись із морально-етичними пріоритетами і відповідно до них обирати поведінкові пріоритети, підлягаючи дії позитивного впливу проповідника.

Література

1. *Белянин В. П.* Психолінгвістика : учебник / В. П. Белянин. – 4-е изд. – М. : Флинта : Московский психолого-социальный институт, 2007. – 232 с
2. *Бобырева Е. В.* Религиозный дискурс: ценности, жанры, языковые характеристики: монография / Е. В. Бобырева. – Волгоград : Перемена, 2007. – 385 с.
3. Большой толковый психологический словарь / [сост. А. Ребер; пер. с англ. Чеботарева Е.Ю.]. – М. : Вече, АСТ, 2000. Т.1. – 592 с. ;Т.2. – 560 с.
4. *Ільницька Л. Л.* Мовленнєві засоби підвищення ефективності сугестивного впливу / Л. Ільницька // Лінгвістика ХХІ ст.: нові дослідження і перспективи. – К. : Логос, 2007. – С. 127–135.
5. *Климентова О. В.* Вербальна сугестія сакральних текстів (на матеріалі українськомовних молитов). – Дисертація д-ра філол. наук: 10.02.01, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т філол. – К., 2013. – 310 с.
6. *Ковалевська Т. Ю.* Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування : монографія / Т. Ю. Ковалевська. – вид. друге, випр. і доп. – Одеса : Астропринт, 2006. – 324 с.
7. *Ковалевська Т.Ю.* Сугестія у сфері лінгвістичної проблематики / Т. Ю. Ковалевська // Одеський лінгвістичний вісник. – Випуск 3, 2014. – С. 110-117.

8. *Леонтьев А. А.* Психология общения / А. А. Леонтьев – М. : Смысл, 1999. – 365 с.
9. *Матвеева Т. В.* Полный словарь лингвистических терминов / Т. В. Матвеева. – Ростов н/Д : Феникс, 2010. – 562 с.
10. *Мечковская Н. Б.* Язык и религия: пособие для студентов гуманитарных вузов / Н. Б. Мечковская – М. : Агентство «ФАИР», 1998. – 352 с.
11. *Москвитина Т. Н.* Ключевые слова и их функции в научном тексте / Т. Н. Москвитина // Вестник ЧГПУ. – 2009. – № 11. – С. 270-283
12. *Олексюк О. М.* Лексико-семантичні доміанти сугестивного дискурсу реклами : дис ... канд. філол. наук: 10.02.01 / О.М. Олексюк. – Одеса, 2012 . – 215 с.
13. Полный церковно-славянский словарь [Электронный ресурс] / [авт. тексту протоіерей Г. Дьяченко]. – [Репр. воспроизведение изд. 1900 г.]. – М. : Издательский отдел Московского Патриархата. – 1120 с. Режим доступа: <http://www.slavdict.narod.ru>
14. *Рудік І. В.* Англomовна проповідь як специфічний вид мовленнєвого акту (фоностилістичне дослідження) : дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / І.В. Рудік. – Одеса, 2005. – 207 с.
15. *С. Мадди* Теории личности: сравнительный анализ [Электронный ресурс] / Перевод: И. Авидон, А. Батустин, П. Румянцева. – СПб. : Издательство "Речь", 2002. Режим доступа: <http://ligis.ru/psylib/090417/books/maddi01/index.htm>
16. *Сахарный Л. В.* Расположение ключевых слов в структуре развернутого текста (к изучению деривационных механизмов компрессии текста) / Л.В. Сахарный // Деривация в речевой деятельности (Общие вопросы. Текст. Семантика). – Пермь, 1988. – С. 27-29.
17. Словник української мови в 11 томах [Електронний ресурс] / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР / гол. ред. кол. І. К. Білодід. – Київ: Наукова думка, 1970—1980. – Режим доступа: <http://sum.in.ua/>
18. *Смирнов И. В.* Психотехнологии. Компьютерный психосемантический анализ и психокоррекция на неосознаваемом уровне / И. В. Смирнов. – М. : Издательская группа «Прогресс» – «Культура», 1995. – 416 с.
19. *Станкевич Ю. В.* Мовні сугестогени в текстах політичної реклами : Дис... канд. наук: 10.02.01 / Ю.В. Станкевич – Одеса, 2011. – 203 с.
20. *Форманова С. В.* Ключові слова як вектор інтерпретації художнього тексту / С. В. Форманова // Культура народов Причерноморья. – № 6. – 1999. – С. 234-239
21. *Черепанова И. Ю.* Человек манипулирующий (суггестия в коммуникации) / И. Ю. Черепанова // Человек говорящий: язык, культура, познание: [межвузовский сборник научных трудов] / [ред. А. А. Романов, А. М. Шахнарович]. – Москва-Тверь : Институт языкознания РАН, Тверской Институт экономики и менеджмента, 1995. – С. 115–123.
22. *Шмелева Т.В.* Ключевые слова текущего момента / Т.В. Шмелева // Collegium. – 1993. – № 1. – С. 33-41.

References

1. Belyanyn, V. P (2007), *Psycholinguistics* [Psy`xolingvisty`ka]: Textbook, 4th ed., Flynta: Moscow psycho-sotsyalnyy Institute, Moscow, 232 p.
2. Bobyreva, E. V. (2007), *Religious discourse: Values, genres, language characteristics: monography* [Religioznyy diskurs: tsennosti, zhanry, yazykovye kharakteristiki], Change, Volgograd, 385 p.

3. *Big explanatory psychological dictionary* (2000) [Bol'shoy tolkovyy psikhologicheskii slovar'], [comp. A. Reber; Trans. with English. Chebotarev EY], Veche, AST, Moscow, Vol. 1, 592 p., Vol. 2, 560 p.

4. Ilnytsky, L. L. (2007), *Speech means to enhance the suggestive influence* [Movlennyevi zasoby` pidvy`shhennya efekty`vnosti sugesty`vnogo vply`vu], *Linguistics XXI century .: new research and perspectives*, Logos, pp. 127-135.

5. Klymentova, A. V. (2013), *Verbal suggestion sacred texts (based on Ukrainian-prayers)* [Verbalna suhestiia sakralnykh tekstiv (na materialy ukrainskomovnykh molytov)], Dissertation Dr. Philology. Sciences: 10.02.01 Kyiv. nat. University of them. Taras Shevchenko Institute of Philology, K., 310 p.

6. Kovalevskaya, T. Y. (2006), *Communicative aspects of neurolinguistic programming: monograph* [Komunikatyvni aspekty neirolynhvistychnoho prohramuvannia], Astroprint, Odessa, 324 p.

7. Kovalevskaya, T. Y. (2014), *Suggestion in linguistic issues*, *Odessa lnhvistychnyy, Gazette. 3*, 2014, pp. 110-117.

8. Leontyev, A. A. (1999), *Psychology of communication* [Psikhologiya obshcheniya], Meaning, Moscow, 365 p.

9. Matveeva, T. V. (2010), *The full dictionary of lingvistic terminology* [Polnyy slovar' lingvisticheskikh terminov], Phoenix, Rostov n / D, 562 p.

10. Mechkovskaya, N. B. (1998), *Language and Religion* [Yazyk i religiya] : allowance for students of humanitarian universities, Agency "FAIR", Moscow, 352 p.

11. Moskvityna, T. N. (2009), *Keywords and it's function in scientific tex* [Klyuchevye slova i ikh funktsii v nauchnom tekste], *Journal CHHPU, № 11*, pp. 270-283.

12. Oleksjuk, O. M. (2012), *Lexical-semantic dominant of suggestive discourse of advertising* [Leksyko-semantychni dominanty relihiinoho dyskursu]: Thesis ... candidate. philology. Sciences: 10.02.01, Odessa, 215 p.

13. *The full Church Slavic dictionary* [Polnyy tserkovno-slavyanskiy slovar'], [Electronic resource], [aut. Text protoiereus G. Dyachenko], [Repro. Playback Vol. 1900 g], Publishing Division of the Moscow Patriarchate, Moscow, 1120 p. Access mode: <http://www.slavdict.narod.ru>

14. Rudik, I. V. (2005), *English sermon as a specific type of speech act (fonostylistychnye study)* [Anhlomovna propovid yak spetsyfichniy vyd movlennievoho aktu (fonostylistychnye doslidzhennia)] : Dis ... Cand. philology. Sciences: 10.02.04, Odessa, 2005, 207 p.

15. Muddy, S. (2002), *Theory of personality: a comparative analysis* [Teorii lichnosti: sravnitel'nyj analiz] [Electronic resource], Translation: I. Avidan, A. Batulin, P. Rummyantsev, Publishing House "Speech", SPb., Mode of access: <http://ligis.ru/psylib/090417/books/maddi01/index.htm>

16. Saharny, L. (1988), *Location of keywords in the structure of the expanded text (to the study of derivational mechanisms of text compression)* [Raspolozhenie klyuchevykh slov v strukture razvernutoho teksta (k izucheniyu derivatsionnykh mekhanizmov kompressii teksta)], *Deryvatsyya in rechevoy activities (Sharing questions. Text. Semantics)*, Perm, pp. 27-29.

17. *Dictionary of the Ukrainian language in 11 volumes* (1970 – 1980) [electronic resource] [Slovyk ukrainskoi movy v 11 tomakh], Institute of Linguistics. A. A. Potebni USSR Academy of Sciences, head. Ed. col. I.K. Bilodid, Naukova Dumka, Kyiv, Access: <http://sum.in.ua/>

18. Smirnov, I. V. (1995), *Psychotechnologies. Computer psychosemantic analysis and psychocorrection at an unconscious level* [Psikhotekhnologii. Komp'yuternyy psikhosemanticheskiy analiz i psikhokorreksiya na neosoznavaemom urovne], Yzdatelskaya group "Progress" – "Culture", Moscow, 416 p.

19. Stankevich, J. V. (2011), *Language suhestoheny texts political advertising* [Movni suhestoheny v tekstakh politychnoi reklamy], Dis ... Cand. Sciences: 10.02.01, Odessa, 203 p.

20. Formanova, S. V. (1999), *Keywords as a vector interpretation of a literary text* [Kliuchovi slova yak vektor interpretatsii khudozhnoho tekstu], Culture of Black Sea Coast, № 6, pp. 234-239.

21. Cherepanova, I. Y. (1995), *Man manipulating (suggestion in communication)* [Chelovek manipuliruyushchiy (suggestiya v kommunikatsii)], speaking, language, culture and cognition [mezhvuzovskyy collections of the Scientific Labor], [ed. A. Romanov, AM Shahnarovych], Tver Institute of Economics and Management, Moscow, pp. 115-123.

22. Shmeleva, T. V. (1993), *Current time keywords* [Klyuchevye slova tekushchego momenta], Collegium, № 1, pp. 33-41.

A. В. Серебрич,

*Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра украинского языка*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА КАК ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ СУГГЕСТОГЕНЫ УКРАИНОЯЗЫЧНЫХ ПРОПОВЕДЕЙ

Статья посвящена исследованию влиятельного потенциала религиозного дискурса, в частности ключевым словам украиноязычных религиозных проповедей как мощным суггестогенам этого жанра, проанализированным в аспекте их семантики.

Ключевые слова: вербальная суггестия, ключевые слова, проповедь, семантика.

A. V. Serebrych,

*Odesa National I. I. Mechnikov University,
Ukrainian Language Department*

KEYWORDS AS LEXICAL-SEMANTIC SUGGESTOGEN OF UKRAINIAN SERMONS

The purpose of this article is to establish the influential capacity of the key words of religious sermons. The goal requires the following tasks: to clarify the concept of "key words", to provide criteria for their selection; classify key words of religious sermons at the lexical-semantic groups; to define the phenomenon of suggestion; to highlight the suggestive potential of the key words in the genre of the sermon. The object of research are the texts of Ukrainian-language sermon as a conceptual component of religious discourse. The subject of study is lexical-semantic features of key words as a means of suggestion of religious sermons.

The article used general scientific methods such as descriptive and observation of empirical material, analysis and inductive generalization of the obtained facts. The method of quantitative analysis by which set amount of keywords, the method of component analysis and contextual interpretation method allowed us to determine the specificity of the semantics of the key words in the texts of the sermons. The key words emphasize important within the Christian system of values and latent reinforce confessional model of attitude. In General, all the selected LSG of keywords can be grouped around two core the religious discourse of the

concepts of divine and sinful. The semantic relationship between the key words within the limits of these poles has a wide system of semantic correlations. Verbal embodiment of such a diverse semantics gives the ability to believers that are present in Church during the sermon, it is easy to navigate categories, to determine quickly from a moral and ethical priorities and to choose behavioral tactics and strategies. That is, actually has a programming influence on the parishioners.

Key words: verbal suggestion, the keywords, the sermon, semantics.

УДК 811.161.2'42:32

Л. І. Стрій,

канд. філол. наук, доц.,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

доцент кафедри прикладної лінгвістики

ПОДЯКА ЯК РИТУАЛЬНИЙ МОВЛЕННЄВИЙ ЖАНР ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Статтю присвячено аналізу подяки як мовленнєвого жанру ритуальної політичної комунікації. Розглянуто основні питання теорії мовленнєвих жанрів, представлено погляди на типології українських ритуальних мовленнєвих жанрів у політичного дискурсі та схарактеризовано жанр подяки. Досліджено жанрову та мовну специфіку подяки в українському політичному дискурсі у порівнянні з іншими ритуальними жанрами.

Ключові слова: політичний дискурс, політична комунікація, політичний ритуал, мовленнєвий жанр, подяка.

Актуальність обраної теми. До актуальних проблем сучасної політичної лінгвістики належить розробка та диференціація базової терміносистеми, висвітлення специфіки структурування й функціонування жанрових різновидів політичних текстів, з'ясування особливостей функціонування лексичних і граматичних засобів у політичному дискурсі тощо. На особливу увагу заслуговує визначення параметрів політичної комунікації як засадничих ознак функціонування політичного дискурсу – міфологізації, театралізації, ритуалізації й агональності. Серед цих параметрів ритуалізація має актуалізовану семіотичну специфіку: вона поєднує елементи різних знакових систем, зокрема вербальні, просторові та візуальні, серед яких домінують перші. Ритуальна політична комунікація реалізується через мовленнєві жанри привітання, інавгураційної промови, побажання, подяки, некрологу та інших, характерною рисою яких є перевага фативи над інформативністю, виражено етикетний характер вербаліки та загальна комунікативна вага цих жанрів у сфері політичних інтеракцій. Проте проблеми реалізації ритуалізації в українському політичному дискурсі та функціонування ритуальних жанрів політичної комунікації залишаються не розв'язаними.

Ступінь розроблення проблеми в науці. Ритуал у семіотичному аспекті частково досліджено в межах семіотики мистецтва (Н. Б. Мечковська) та комунікативістики (Г. Г. Почепцов). Лінгвісти зосередили увагу на особливому типі дискурсу – ритуальному (В. І. Карасик), а також ритуалізації як одному з параметрів політичної комунікації (Н. В. Кондратенко). Серед ритуальних жанрів політичної